נגמר הדין פרק ששי סנהדרין

יא א ב מיי׳ פ״ג מהלכו׳ עדות הלכה ה סמג עשין קט טוש״ע חו״מ סימן כט סעיף ה:
יב ג ד מיי׳ פט״ו מהל׳ סנהדרין הלכה ו סמג עשין קנ:

מוסף רש״י

אמש בטלתם כו׳. בתשובה שהשיבו עתה בתחי מנו למדין תחלת דברי המלאך, האשימן בשני דברים, אמש כלומר כשהעריב היום הזה, היה לכם להקריב תמיד הערב ובטלתם אותו וגשתיתם במחרב העיר מנס, שאין זמן מלחמה בלילה משתחקך, ועכשיו. שהוא לילה היה לכם לעסוק בתורה, שהרי אינכם עלמים בלילה (חגיגה ג.). **עתה באתי.** על של עכשיו (שם). מדכתיב וחרבו שלופה בידו מכלל דלפורענות בא ועתה בחתי דקאמר ליה הכי קאמר ליה על עבירה של עכשיו בחתי, ומדלא נערך למימר על של עכשיו מכלל דאמרי הוי אחריתי, ומאי היא, הכי קאמר ליה אמש בטלתם תמיד של בין הערבים, בערב ביטלתם התמיד ועכשיו שמשיכה אתם מבטלים תלמוד תורה, לפי שהיו עסוקים בתלמודה ביום לא היה להן עת לעסוק בתורה אלא בלילה, והבבר מוכיח שעל עסקי תלמוד תורה הוכיחו מדכתיב קרא אחרינא בתלמודה של עי שהיתה אחריה וילך יהושע כו׳ (ערובין סג.). מיד וילן יהושע כו׳. לא בתוחו הלילה כתיב אלא בלילה שלר על העי והכי קאמר מיד חזר יהושע מדבריו וכשבא לילה אחר במלור עסק בתורה (חגיגה ג.). **כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד.** דבני עדות אחת הגדה כתיבא אם לא יגיד וגו׳ (כתובות יח:).

רבינו חננאל

משתחוה לו ומסקנא דשמעתא דתלמוד תורה גדול מהקרבת תמידין: **ס״** רוח פסקונית מלאך הוא כדכתיב עושה מלאכיו רוחות ואמר ר׳ יוסי ב״ר חנינא שלש שמות יש לו. פסקון שנתנה לו רשות לפסוק דברים. אטמון שאוטם עונותיהן של ישראל. סגרון כיון שסוגר שוב אינו פותח. א״ר אלעזר לעולם יקדים אדם תפלה לצרה שנאמר היערוך שועך לא בצר שאילמלא לא הקדים אברהם אבינו תפלה [לצרה] בין בית אל ובין העי לא נשתייר משונאיהם של ישראל שריד ופליט: **אמר** ר׳ יוחנן [לעולם] יבקש אדם רחמים שיהא הכל מאמצין כחו שנאמר וכל מאמציך כח ומניין שכיפר לו ודיוויו שנאמר יעכרך ה׳ ביום הזה היום הזה אתה עכור ואינך עכור לעולה״ב כו׳: [גרסינן בירושלמי] שור הייוצא ליסקל ונמצאו עדיו זוממין ר׳ יוחנן אמר כל הקודם בו זכה ורישׁ לקיש אמר הפקר טעות הוא וכן **עבד הייוצא ליסקל והקדישוהו בעלים ונמצאו עדיו זוממין ר׳ יוחנן אמר זכה לעצמו ריש לקיש אמר יאוש טעות הוא ואם אינו יודע להתחודות אומרים לו תהא מיתתי זו כפרה על כל עונותי כו׳: ת״ר מעשה באחד שיצא ליהרג אמר אם יש לי עון זה לא תהא מיתתי כפרה על כל עונותי ואם אין בי עון זה תהא מיתתי כפרה לכל עונותי וב״ד וכל ישראל מנוקין והעדים לא תהא להם מחילה לעולם וכששמעו חכמים בדבר אמרו להחזירו אי אפשר שכבר נגזרה גזירה אלא יהרג ויהא קולר תלוי בצוארו עדים פשיטא כל כמיניה לא צריכא דקא הדרי בהו סהדי וכי הדרי בהו מאי הוי איכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד לא צריכא דאע״ג דקא יהבי טעמא למילתייהו (כי ההוא מעשה דבעיא מיכסא): מתני׳ היה רחוק מבית הסקילה ארבע אמות מפשיטין אותו את בגדיו האיש מכסין אותו מלפניו והאשה מלפניה ומאחריה דברי רבי יהודה וחכ״א האיש נסקל ערום ואין האשה נסקלת ערומה: גמ׳**

עברתנו יעכרך יי ביום הזה וירגמו אתו כל ישראל אבן וישרפו אתם באש ויסקלו אתם באבנים: יהושע ז כה
7. ובני ארח זמרי ואיתן והימן וכלכל ורדע בלם חמשה: דברי הימים א ב ו 8. ויקח יהושע את עכן בן זרח ואת הכסף ואת האדרת ואת לשון הזהב ואת בניו ואת בנתיו ואת שורו ואת חמרו ואת צאנו ואת אהלו ואת כל אשר לו וכל ישראל עמו ויעלו אתם עמק עכור: יהושע ז כד

אמר לו אמש ביטלתם כו׳. עתה בחתי דרשו׳ מדקאמר ליה עתה בחתי מכלל דמילתא אחריתי א״ל דמהדר ליה עתה בחתי. אמש היום כשהעריב בין הערביים קרי ליה נמי אמש שאין זה אלא לשון ערבית: **ועכשיו ביטלתם ס״ה.** וכיון דביום אי אתם יכולין לעסוק בתורה מחמת עסקי מלחמות צריכים אתם לעסוק בתורה בלילה והיה לך לשכב בגלגל ששם המחנה ולא במצור: **עתה באתי.** על שם[2] עכשיו בחתי ליפרע. מיד נזהר יהושע ולא הוסיף עוד לבא במצור בלילה לכך נאמר בעי וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק שלן בעומקה של תורה: **אביך האמורי.** תרח ואבותיו מכנען בא: **אמרה רוח פסקונית.** [3] גבריאל: **אתה מכליס אותם.** שאתה קורא אותם אמורי וחיתי: **ריבך ריב את רעך.** אם יש לך להוכיח את ישראל הוכיחן בעצמם וסוד של אברהם ושרה אל תגל לבזותם פן מה תעשה בבואם אברהם ושרה לפניך ואומרים מה חטאנו לך שאתה מכלימנו: **ומי איש ליב רשותא.** גבריאל כולי האי להטיח דברים כלפי מעלה: **כיון שסוגר.** שאין לו רשות לבקש רחמים (ז) כיון שגברה חימה: **שוב.** אין מלאך אחר פותח בבקשה כי לא יועיל: **היערוך שועך לא בצר.** כך היו אומרים תכיריו לאיוב כלום הקדמת שועך לא בצר עד לא באה הצרה אם היית עושה כן היו הכל מאמינים את כחך: **כל המאמץ עצמו בתפלה מלמטה אין צריך.** יכולים להסתיר מלמעלה: **לעולם יבקש אדם רחמים שיהו הכל מאמינים את כחו.** שיסייעוהו מלאכי השרת לבקש רחמים ושלא יהו לו מסטיינים מלמעלה. והכי משמע היערוך שועך אם באתה לערוך שועך כזאת תערכהו לא בצר שלא יהו לך צרים ושהכל יהו במאמיני כחך: **זמרי.** הוא עכן כדמפרש לקמיה וכולהו הכתוב עם שאר (ז) אחיו שהיו לדיקים: **כתיב זמרי וכתיב עכן.** הכא קחשיב לבני זרח ולא כתיב עכן וביהושע (ז) כתיב ויקח יהושע את עכן בן זרח אלמא בריה הוא: **רב ושמואל.** דאמרי תרוייהו הוא עכן הוא זמרי חד אמר עכן שמו כו׳: **מעשה זמרי.** נוקף כדאמרן לעיל [ע״א] בא על נערה המאורסה ועוד שנעשו וגנבו ישראל בעווונו כמו שנעשו על ידי זמרי דמתו עשרים וארבעה אלף מ) וכאן רובה של סנהדרין [שם]: **עיכן.** גלגל עליהם פקודות עוונותיהם כעכנא זו שמתגלגלת בהיקף עגול: **ויקו.** ומאי איכפת לן דקאמרו רבנן דמ״כ כל אדם אומר כן. ומשני שלא להוציא לעז כו׳: **אי אפשר.** שכבר נגמר הדין: **וכי כל כמיניה.** וכי נאמן הוא דאמשדינן ליה נ) נאמרי למימר יהא קולר תלוי בצוארו עדים: **כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד.** דבר המכחיש את הראשון דכתיב (ויקרא ה) אם לא יגיד אלהגדה קמייתא קפיד קרא ואפי׳ מיחשדינהו נמי לא מיבעי דאיכא למימר דהאי דהדרי בהו דאמרי מה לנו לחוב בדמו: **דיהבי טעמא למילתייהו.** מפני שנאה פלונית היינו שונאים אותו: **דבעיא מכפא.** מ) מעשה במוכס אחד ישראל רשע אחד שמת וכו׳ ביום מת אדם גדול בעיר ובאו כל בני העיר ונתעסקו במטתו וקרובי אותו מוכס הוציאו גם את מטת המוכס אחריו וקפלו עליהם אוכים והניחו המטות וברחו והיה שם תלמיד אחד שישב לו עם מטת רבו לאחר זמן חזרו גדולי העיר לקבור את החכם ונתחלפ׳ להם מטתו בשל מוכס והיה אותו תלמיד לועק ולא הועיל וקרובי המוכס קברו את החכם ונלטער בה אותו תלמיד מאד מה חטא גרם ליקבר זה בבזיון ומה זכה אותו רשע ליקבר בכבוד גדול כזה נראה לו רבו בחלום ואמר לו אל תלטער בא ואראך בכבודי בגן עדן בכבוד גדול ובא ואראך אותו האיש בגיהנם ואיר של פתח גיהנם סובב באשניו אבל פעם אחת שמעתי בגנות תלמידי חכמים ולא מחיתי ולכך נענשתי זה פעם אחת הכין שעורה בשר העיר ולא בא שר העיר ומילקה לענייש וזה היה שכרו אמר אותו תלמיד עד מתי יהא אותו האיש נדון בדין קשה אמר לו עד שימות שמעון בן שטח ויכנס תחתיו אמר לו למה אמר לו מפני גשים מכשפיות ישראליות שיש באשקלון ואינו עושה בהן דין למחר סיפר לאותו תלמיד דברים שמעון בן שטח מה עשה כינס שמונים בחורים בעלי קומה והיה אותו היום יום גשמים ונתן כד גדולה ביד כל אחד ואחד וקיפל טלית בתוכם ואמר להן אזהרו בהן שהן שמונים ובשעה שתכנסו יגביה איש אחת מהן מן הארץ ושוב אין מכשפות שולטות בכם ואם לאו לא נוכל להם הלך לו שמעון בן שטח לטרקלין שלהם והניח הבחורים מבחוץ אמרו לו מי אתה אמר להן מכשף אני ולנסותכם בכשפים באתי אמרו לו ומה כשפיס בידך אמר להן יכולני להביא לכם שמונים בחורים עטופי טליתות נגודות ואע״פ שהוא יום גשמים אמרו לו הנראה יצא לאוץ ורמז להם הוציאו הטליתות מן הכדים ונתעטפו בהן ונכנסו ואחז כל אחד את אחת מהן והגביה וילכו להם והוציאום ותלאום כולם ונתקנאו קרוביהם בדבר ובאו שנים מהם וכוונו דבריהם והעידו על בנו של שמעון בן שטח חייב מיתה ונגמר דינו וכשהיה יוצא ליסקל אמר אם יש בי עון זה לא תהא מיתתי כפרה לי ואם אינו כן תהא מיתתי כפרה על כל עוונותי וקולר תלוי בצוארו עדים ושמעו אלו ומחזרו בהם ונתנו טעם לדבריהם מחמת ט) שנאת הנשים ואעפ״כ לא נפטר: **מתני׳ מפשיטין אותו את בגדיו.** כדאמר אותו י) בלא כסותו: **מלפניו.** ערותו בחתיכת בגד: גמ׳

א) [מגילה ג. עירובין סג.]. **ב)** [עי׳ תוספות עירובין סג: ד״ה מיד ותוס׳ מגילה ג. ד״ה וילן]. **ג)** [עירובין סם מגילה שם]. **ד)** [עי׳ תוספות מגילה כא.]. **ה)** [כפ״א: משנתיהן שלן]. **ו)** גי׳ ר״ל אמר ר׳ יוחנן. **ז)** [תוספות׳ פ״ט]. **ח)** [כתובות יח: ב״ב קסח. מכות ג.]. **ט)** [גי׳ הערוך בערך בעיא וכהה מעשה דבעיא שהוא מוכסא עכ״ל כרס על מלא דבעיא לא פירש כלום ומלה לפרשו על נכון] ועי׳ בירושלמי פ״ו הלכה ט ושם המוכסן שם בר מעיין ותמצא שם שנייים רגים מפרטי המעשה שהביא רש״י כאן. **י)** סוטה כג.. **כ)** נע״ר: שלן. **ל)** [עי׳ מ״ש רש״ל בח״א על דברי רש״י לקמן אלמא כריה הוא ועי״ק]. **מ)** [במדבר כה]. **נ)** [לפי רש״ש]. **ס)** [כל המעשה הלוה אותא בירושלמי חגיגה פ״ב הל״ב ובב״ב תוס׳ תגיגה שו: ד״ה אם בשינוי קלת]. **ע)** [ל״ל קנאת]. **פ)** [ויקיקל כל].

גליון הש״ס

גמ׳ לעולם יקדים אדם תפלה לצרה. וכ״ה בירושלמי פ״ג דתענית ואיתא שם עוד תרשב״ל אם סדרת תפלה לא תהא מוכר פין אלא הרחב פין ומלגלגו:

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה כיון שסוגר וכו׳ לבקש רחמים (כיון) מז״מ וכ״כ ס״א כבגון:

הגהות הגר״א

[א] שפיבה דברים כו׳ ע״ב ופסקנית אלל כל הפלשה: **[ב]** רש״י ד״ה פסקנית גגריאל. ע״ב אינו כן:

תורה אור השלם

1. ויאמר לא כי אני שר צבא יי עתה באתי ויפל יהושע אל פניו ארצה וישתחו ויאמר לו מה אדני מדבר אל עבדו:
יהושע ה יד
2. וישלחם יהושע וילכו אל המארב וישבו בין בית אל ובין העי מים לעי וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העם: וישימו העם את כל המחנה אשר מצפון לעיר ואת עקבו מים לעיר וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק:
יהושע ח יג
3. אל תצא לרב מהר פן מה תעשה באחריתה בהכלים אתך רעך: ריבך ריב את רעך וסוד אחר אל תגל:
משלי כה ח-ט
4. ואמרת כה אמר אדני אלהים לירושלם מכרתיך ומולדתיך מארץ הכנעני אביך האמרי ואמך חתית:
יחזקאל טז ג
5. היערך שועך לא בצר וכל מאמצי כח:
איוב לו יט
6. ויאמר יהושע מה
יהושע ז כה
7. ובני זרח זמרי ואיתן והימן וכלכל ורדע בלם חמשה:
דברי הימים א ב ו
8. ויקח יהושע את עכן בן זרח ואת הכסף ואת האדרת ואת לשון הזהב ואת בניו ואת בנתיו ואת שורו ואת חמרו ואת צאנו ואת אהלו ואת כל אשר לו וכל ישראל עמו ויעלו אתם עמק עכור:
יהושע ז כד

מסורת הש״ס

מ) א״ל אמש ביטלתם תמיד של בין הערביים ועכשיו ביטלתם תלמוד תורה על איזה מהן באת א״ל [1] עתה באתי מיד [2] וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק ואמר רבי יוחנן מלמד שלן בעומקה של הלכה [3] אמר שמואל בר אוניא משמיה דרב גדול תלמוד תורה יותר מהקרבת תמידין שנאמר [1] עתה באתי אמר ליה אביי לרב דימי האי קרא במערבא במאי מוקמיתו ליה [3] אל תצא לריב מהר פן מה תעשה באחריתה בהכלים אותך רעך ריבך ריב את רעך וסוד אחר אל תגל בשעה שאמר לו הקב״ה ליחזקאל לך אמור להם לישראל [4] אביך האמורי ואמך חתית אמרה רוח פסקונית לפני הקב״ה רבש״ע אם יבואו אברהם ושרה ויעמדו לפניך אתה אומר להם ומכלים אותם ריבך ריב את רעך וסוד אחר אל תגל ומי אית ליה רשותא כולי האי אין דא״ר יוסי ברבי חנינא שלש שמות יש לו פיסקון איטמון סיגרון פיסקון [א] שפוסק דברים כלפי מעלה איטמון שאוטם עונותיהן של ישראל סיגרון כיון שסוגר שוב אינו פותח [5] היערוך שועך לא בצר א״ר אלעזר [6] לעולם יקדים אדם תפלה לצרה שאילמלא [7] (לא) הקדים אברהם תפלה לצרה בין בית אל ובין העי לא נשתייר מרשעי [8] ישראל שריד ופליט ריש לקיש אמר כל המאמץ עצמו בתפלה מלמטה אין לו צרים מלמעלה ר׳ יוחנן אמר לעולם יבקש אדם רחמים שיהו הכל מאמצין את כחו ואל יהו לו צרים מלמעלה: מנין שכיפר לו וידויו וכו׳: תנו רבנן מנין שכיפר לו וידויו שנאמר [6] ויאמר לו יהושע מה עכרתנו יעכרך ה׳ היום הזה היום הזה אתה עכור ואי אתה עכור לעולם הבא וכתיב [7] ובני זרח זמרי ואיתן והימן וכלכל ודרדע כולם חמשה מאי כולם חמשה [9] כולן חמשה הן לעוה״ב כתיב זמרי וכתיב [8] עכן רב ושמואל חד אמר עכן שמו ולמה נקרא שמו זמרי שעשה מעשה זמרי וחד אמר זמרי שמו ולמה נקרא שמו עכן שעיכן עונותיהן של ישראל: אם אינו יודע להתוודות כו׳ רבי יהודה אומר כו׳ לנקות עצמן: וינקו עצמן כדי שלא להוציא לעז על בתי דינין ועל העדים ת״ר [10] מעשה באדם אחד שיצא ליהרג אמר אם יש בי עון זה לא תהא מיתתי כפרה לכל עונותי ואם אין בי עון זה תהא מיתתי כפרה לכל עונותי וב״ד וכל ישראל מנוקין והעדים לא תהא להם מחילה לעולם וכששמעו חכמים בדבר אמרו להחזירו אי אפשר שכבר נגזרה גזירה אלא יהרג ויהא קולר תלוי בצוארו עדים פשיטא כל כמיניה לא צריכא דקא הדרי בהו סהדי וכי הדרי בהו מאי הוי [11] איכון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד לא צריכא [12] דאע״ג דקא יהבי טעמא למילתייהו [13] (כי ההוא מעשה דבעיא מיכסא): מתני׳ [2] היה רחוק מבית הסקילה ארבע אמות מפשיטין אותו את בגדיו האיש מכסין אותו מלפניו והאשה מלפניה ומאחריה דברי רבי יהודה וחכ״א [3] האיש נסקל ערום ואין האשה נסקלת ערומה: גמ׳

מ) [מגילה ג. עירובין סג.]. **נ)** [עי׳ תוספות עירובין סג:]. **ס)** ד״ה מיד ותוס׳ מגילה ג. ד״ה וילן]. **ע)** [עירובין סם מגילה שם]. **פ)** [עי׳ תוספות מגילה כא.]. **צ)** [כפ״א: משנתיהן שלן]. **ק)** גי׳ ר״ל אמר ר׳ יוחנן. **ר)** [תוספות׳ פ״ט]. **ש)** [כתובות יח: ב״ב קסח. מכות ג.]. **ת)** [גי׳ הערוך בערך בעיא וכהה מעשה דבעיא שהוא מוכסא עכ״ל כרס על מלא דבעיא לא פירש כלום ומלה לפרשו על נכון] ועי׳ בירושלמי פ״ו הלכה ט ושם המוכסן שם בר מעיין ותמצא שם שנייים רגים מפרטי המעשה שהביא רש״י כאן. **א״)** סוטה כג.. **ב״)** נע״ר: שלן. **ג״)** [עי׳ מ״ש רש״ל בח״א על דברי רש״י לקמן אלמא כריה הוא ועי״ק]. **ד״)** [במדבר כה]. **ה״)** [לפי רש״ש]. **ו״)** [כל המעשה הלוה אותא בירושלמי חגיגה פ״ב הל״ב ובב״ב תוס׳ תגיגה שו: ד״ה אם בשינוי קלת]. **ז״)** [ל״ל קנאת]. **ח״)** [ויקיקל כל].

גמ' פרק אחד. כלומר מעט ממנו מלפניו. ויש לומרים פרק תחיכת גבד. ולשון פרק בתרוייהו ליתני טורגלי"ן: **ולא אופה.** דאין אשה נסקלת ערומה: **ור' יהודה.** אמר לך אותו לאו למעוטי אשה אתא אלא לאורויי לן דנסקל ערום דמאותו נפקא לן בלא כסותו: **לא שנא הוא ולא שנא היא.** שהרי אין כאן מיעוט והשוה הכתוב [1] איש לאשה לכל מיתות שבתורה [2]: **להרהורא.** שמא יתנו בה עיניהם ויבואו לידי הרהור דאי לאו האי טעמא נהי דלרבנן לא אצרכה קרא להפשיטה נעביד לה אגן כדי שתמות מהר: **בבגדיה.** של סוטה: **נקרעו.** כדרך כל הנקרעים: **נפרמו.** קרע משונה לכאן ולכאן ולחתיכות קטנות: **וסותר את שערה.** קלעי שערה: **ונוסרו כל הנשים.** ואם לא היו מקלקלין אותה אין כאן ייסור אם תלא זכאה ואמו מתכוונים לנישאה ואפילו היא זכאה שלא נטמאה מכל מקום פרוצה היתה שהרי קינא לה ונסתרה: **הכא.** דמיקטלא אין ייסור גדול מזה וטעמא לאו משום הרהור היא: **מיפה יפה.** ולא תנזהו: **בזויי דאיגא עדיף ליה.** כלומר גדול בעיניו טפי מניחא דגופיה הלכך נוח לה שתיסקל בלבושה ותשתה למות ואע"ג דאיכא לערא דגופא ולא תבזה אותה להפשיטה הלכך זו היא ברירת מיתה יפה: **ניחא דגופא עדיף ליה.** גדול בעיניו טפי מבזיוי הלכך כשתפשיטנה זו היא יפה לה: **מתני' היה גבוה שתי קומות.** ומפילו משם לאחר: **הופכו על מחניו.** כשהוא מושכב פרקדן הוא מגונה יותר: **גמ' תנא וקומה שלו.** שהיה מפילו מעומד ולא מיושב: **ומי בעינן כולי האי.** דבגלאו הכי ליכא שיעור מיתה: **מה בור שהוא כדי להמית.** משנה היא בבבא קמא (דף נ:) אחד החופר בור ואחד החופר שיח ומערה חייב בגפילת שור וחמור אם כן למה נאמר בור מה בור שיש בו כדי להמית והיינו עשרה טפחים דסתם בור אינו פחות מעשרה טפחים אף כל שיש בו כדי להמית ומאי ניהו עשרה טפחים היו פחותין מכאן ונפל לתוכן שור וחמור ומת פטור. אלמא עשרה הוי שיעור להמית: **מיפה יפה.** שימות מהר: **מינוול.** אם גבוה יותר מדאי מתפזר גופו ואברין מתפרקין וכריסו נבקעת: **מיין שבדחייה.** נידונו העוגעים בהר סיני ת"ל ירה לא תגע וגו': **ירה.** לשון השלכה כמו (שמות טו) ירה ביום ומשמעות דרש ולא ריבויא: **מיין.** שסקילת אבנים הוזכרה שם ת"ל סקול דהוא לשון אבנים דכתיב (דברים כב) וסקלוה (כל) אנשי עירה באבנים: **ומנין שבסקילה ובדחייה.** אם הולך לשתיהן כגון שדחפוהו ולא מת: **ת"ל כי סקול יסקל או ירה יירה.** ריבויא הוא דאי מדא מיניהו דווקא קאמר או הא או הא ליכתוב כי סקול או ירה מדכתיב הני לרבויי כתבינהו: **שאם מת בדחייה יצא.** לכך נאמר או לאחר: **ומיין שאף לדורות.** כל מייני סקילה תהא דחייה שם: שנאמר ואכלוה מצות אצל המזבח וכי אצל המזבח אוכלים אלא בזמן שהוא שלם ולא כשהוא חסר והוא קרא במילואים כתיב וי"ל [דף נט.] התם ילוף טפי משום דאשכחן גבי דדרשינן בהן דדרשינן התם לעיל מיניה מזבח שנפגם כל הקדשים שנשחטו עליו פסולין שנאמר וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך וכי עליו זובח אלא כשהוא שלם ולא כשהוא פגום:

גמ' תנו רבנן האיש מכסין אותו פרק אחד מלפניו ואשה שני פרקים בין מלפניה בין מלאחריה מפני שכולה ערוה דברי ר' יהודה וחכמים אומרים האיש נסקל ערום ואין האשה נסקלת ערומה מאי טעמייהו דרבנן אמר קרא [1] ורגמו אותו מאי אותו אילימא אותו ולא אותה והכתיב [2] והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא אלא מאי אותו אותו בלא כסותו הא אותה בכסותה רבי יהודה אומר אותו בלא כסותו לא שנא איש ולא שנא אשה [3] למימרא דרבנן חיישי להרהורא ורבי יהודה לא חייש להרהורא והא איפכא שמענא להו [7] דתנן [8] הכהן אוחז בבגדיה אם נקרעו נקרעו ואם נפרמו נפרמו עד שמגלה את לבה וסותר את שערה רבי יהודה אומר אם היה לבה נאה לא היה מגלהו ואם היה שערה נאה לא היה סותרו אמר רבה התם היינו טעמא שמא תצא מב"ד זכאה ויתגרו בה פירחי כהונה הכא [9] הא מקטלא וכי תימא אתי לאיתגרויי באחרנייתא [10] אמר רבה גמירי אין יצר הרע שולט אלא במי שעיניו רואות אמר רבא דר' יהודה אדר' יהודה קשיא דרבנן אדרבנן לא קשיא אלא אמר רבא דרבי יהודה אדר' יהודה לא קשיא כדשנין דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא אמר קרא [3] ונוסרו כל הנשים ולא תעשינה כזמתכינה הכא אין לך ייסור גדול מזה וכ"ת ליעביד בה תרתי [11] אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר קרא [4] ואהבת לרעך כמוך ברור לו מיתה יפה לימא דרב נחמן תנאי היא לא דכולי עלמא אית להו דרב נחמן והכא בהא קמיפלגי מר סבר בזיוני דאיניש עדיפא ליה טפי מניחא דגופיה ומר סבר ניחא דגופיה עדיף מבזיוני: **מתני'** [5] בית [6] הסקילה היה גובה שתי קומות אחד מן העדים דוחפו על מתניו נהפך על לבו הופכו על מתניו ואם מת בה יצא ואם לאו השני נוטל את האבן ונותנו על לבו אם מת בה יצא ואם לאו רגימתו בכל ישראל שנאמר [5] יד העדים תהיה בו בראשונה להמיתו ויד כל העם באחרונה: **גמ'** [6] תנא וקומה שלו הרי כאן שלש ומי בעינן כולי האי ורמינהו [7] מה בור שהוא כדי להמית עשרה טפחים אף כל כדי להמית עשרה טפחים אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר קרא [4] ואהבת לרעך כמוך ברור לו מיתה יפה אי הכי ליגבהיה טפי משום דמינוול: אחד מן העדים דוחפו: תנו רבנן מניין שבדחייה ת"ל [6] ירה ומנין שבסקילה ת"ל [6] סקל יסקל או ירה ומנין [7] שאם מת בדחייה יצא תלמוד לומר או ירה יירה [8] מניין שאף לדורות כן ת"ל **הא** אותה בכסותה. ולאו מקרא דרשי דהא ליכא מיעוט לאכי דלאותו אלעזר למידרש בגלא כסותו אלא היינו טעמא דמדפרש משום הרהורא לו משום בזיונא: **אלא** במה שעיניו רואות. והא דאמר סוף פ"ק דמגילה (דף טו.) כל האומר רחב רחב מיד נקרי האמר התם ביודעה ומכירה: **ברור** לו מיתה יפה. י"מ משום דלרעך כמוך לא שייך מחיים דחייך קודמין [9] וי"מ משום דכתיב בריאה דקרא לא תקוס ולא תטור ולשון נקימה היינו מיתה כדאמרינן לקמן בפ' אלעזר מיתות (דף נב:) גבי נקום ינקם כשהוא אומר והכאתי עליהם חרב כו':

ורמינהי מה בור. הא דפריך משור אאדם משום דהתם נמי דרשינן שור ולא אדם: **מה** בור שיש בו כדי להמית. בב"ק (דף נ:) פ"ה משום דסתם בור עשרה וקשה לר"ת אדרבה סתם בור יותר מעשרה כדאשכחן ביוסף וירמיה שהושלכו לבור וכדאשכחן בבור שמילא ישמעאל בן נתניה חלליס וכאן פירש דסתם בור אינו פחות מי' מיהו קשה דפריך בריש ב"ק (דף ג. ושם) אילימא אב' ו' ותולדה ט' לא ט' כתיבי ולא עשרה כתיבי ומשני והתם יהיה לו אמר רחמנא וקיים להו לרבנן דעשרה מיתה עבדי תשעה ניזקין עבדי מיתה לא עבדי אלמא מהתם ילפינן ומפר"ת דסתם בור הוי יותר מעשרה ותרוויהו לריכי דאי כתב רחמנא והמת יהיה לו ה"א בכל ענין שימות אפילו בפחות מי' כתב רחמנא בור ואי כתב רחמנא בור ה"א בעמוק כ"כ דאי אפשר שלא ימות בו כתב רחמנא והמת יהיה לו בראוי למות בו דהיינו עשרה דקיים להו לרבנן דעבדי מיתה והא דפריך התם סוף סוף זה אב למיתה וזה אב לניזקין אע"ג דט' לא כתיבי כלל סברא הוא כי היכי דעשרה אב למיתה משום דיש בו כדי להמית תשעה נמי אב לניזקין דיש בו כדי להזיק אי נמי משום דכתיב תרי זימני בור כי יפתח איש בור או כי יכרה איש בור (שמות כא) דדרש בירושלמי אחד בור למיתה ואחד בור לניזקין: **מניין** שבדחייה. סקילה נאמר תחילה בפסוק ואפילו הכי עבדינן לה לנפוף משום דאשכחן קראי דסמוך סקילה למיתה דכתיב (דברים יז) וסקלתם באבנים ומתו [10]: **מניין** שאף לדורות בו'. אפילו לרב דיליף דורות משעה בריש הקומץ רבה (מנחות דף יט: ושם) אילטריך קרא לרבויי הכא לדורות דה"א סיני שאני והא דאמרינן בפ' טבול יום (זבחים דף קא.) דאמר ליה אהרן למשה שמא לא שמעת שהותרה אמיעות אלא בקדשי שעה ולא בקדשי דורות ה"ק שמא כך נאמר לך בפירוש ות"ת למאן דלא יליף בריש הקומץ רבה [11] (שעה מדורות) האמר בזבחים בפ' קדשי קדשים (דף ס.) מזבח שנפגם אין אוכלים בגינו שירי מנחה שנאמר ואכלוה מצות אצל המזבח כל זמן שהוא שלם ולא כשהוא חסר ומנין שהוא קרא במילואים כתיב וי"ל שנאמר וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך וכי עליו זובח אלא כשהוא שלם ולא כשהוא פגום:

מסורת הש"ס

[1] [מוס' פ"ט] סוטה ח., [2] [סוטה כא: לעיל מג. ע"ש], [3] [סוטה ח. כל הסוגיא], [4] שם ז., [5] [5] הא קא מיקטלא בל"ל כש"ל, [6] [סוטה ח. ע"ש], [7] [סוטה שם:] לקמן נב. פסחים עה. כתובות [8] [ב"ק נא.], [9] [לקמן נב.] ב"ק נא., [10] ב"ז שם [תוס' פ"ט], [11] [ב"ק כ:], [2] [ל"ל ומיין. רש"ן], [3] אשה לאיש בל"ל, [4] [קדושין לב.], [5] [ב"מ סב.], [6] [וע"ע תוס' פסחים ו: ד"ה אבל בחד], [7] [ל"ל דורות משעה], [8] [דף נט.],

גליון הש"ס

רש"י ד"ה הפכו וכו' בשהוא מושכב. עי' תשובת שבות יעקב ח"ל סימן ה:

מוסף רש"י

פרק אחד. תחיכת בגד מלפניו ואחר כל גופו ערום (סוטה ח.). שכולה ערוה. לחוריה ופיה, שבית הבושת נראה משני לדדין (שם). אלא מאי אותו אותו בלא כסותו. הא דממעטו אשה לענין ערום, דנפיק מהאי קרא מיעוטא, לאותו משמע ולא כסותו ולהכי נקט ליה לאמי משמעותא דערום גלשון זכר גבי איש, לתימנא הא לאותה בכסותה (שם כג:). חייש להרהורא. שלא יתנו הרואין את לבם בה (שם ח.). אוחז בבגדיה. בבית הלאור שלה. אם נקרעו. איני מושב. פרימה גדולה מקריעה. שנקרעה לקרעים הרבה, דמינגיי"ר בלע"ז, כמו (שבת עד:) האי דפרים מלקא (שם). וסותר את שערה. מקליעתו (שם). שמא תצא מב"ד זכאה. שעיורה תמצא ולא יכלקוה המיס ויתגרו בה. ויהיו רודפים אחריה כל ימיה, פרחי כהונה. נקט עלי שם שהיו מצויין בעזרה יותר משאר העם (שם). אתי לאיתגרויי באחרנייתא. על ידי שראו את זו ערומה מתגברה יצרם בנשים אחרות (שם). גמירי. מסורת בידי מרבותי (שם). דרבנן אדרבנן לא קשיא. בתמיה דשנין ר' יהודה ולא מיישב לשנוי דרבנן (שם). אמר קרא ונוסרו כל הנשים. נעשתה מאי אתרי דרבנן שתצוה לנישה ואפילו היא טהורה, משום דנוסרו כל הנשים, שלא יביאו עצמן לידי חשד ותהיינה נזועות (שם ח.). הכא. שהיא נסקלת, אין לך ייסור גדול מזה לאחרות (שם). ליעביד בה תרתי. מיתה ובזיון (שם). מר סבר בזיוני דאיניש עדיפא ליה. חשוב על האדם ושנוי לו טפי מנגעה דגופיה, הלכך מיתה יפה היא לנסקל לבוש, ואע"פ שעברו נמשך שאינו ממהר למות, ולא ליסקל ערום ויתבזה, ודבי יהודה סבר נעדיף דגופא עדיף ליה חוז היא מיתה יפה לו ליסקל ערום ואע"פ שמתבזה ולא יסקל בלבושו ויתבזה לעברו (שם).

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פ"ג מהלכות סוטה הלכה יא סמג עשין כד:

יד ב מיי' פט"ו מהלכות סנהדרין הלכה ה סמג עשין קא:

טו ג מיי' פי"ב מהלכות נזקי ממון הלכה י סמג עשין סח טור שו"ע חו"מ סימן תי פעיף ו:

טז ד מיי' פט"ו מהלכות סנהדרין הלכה ה סמג עשין קא:

תורה אור השלם

1. הוֹצֵא אֶת הַמְקַלֵּל אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְסָמְכוּ כָל הַשֹּׁמְעִים אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁוֹ וְרָגְמוּ אֹתוֹ כָּל הָעֵדָה: ויקרא כד יד
2. וְהוֹצֵאתָ אֶת הָאִישׁ הַהוּא אוֹ אֶת הָאִשָּׁה הַהוּא אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת הַדָּבָר הָרָע הַזֶּה אֶל שְׁעָרֶיךָ אֶת הָאִישׁ אוֹ אֶת הָאִשָּׁה וְסִקַלְתָּם בָּאֲבָנִים וָמֵתוּ: דברים יז ה
3. וְהִשְׁבַּתִּי זִמָּה מִן הָאָרֶץ וְנוֹסְרוּ כָּל הַנָּשִׁים וְלֹא תַעֲשֶׂינָה כְּזִמָּתְכֶנָּה: יחזקאל כג מח
4. לֹא תִקֹּם וְלֹא תִטֹּר אֶת בְּנֵי עַמֶּךָ וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ אֲנִי יְיָ: ויקרא יט יח
5. יַד הָעֵדִים תִּהְיֶה בּוֹ בָּרִאשֹׁנָה לְהֲמִיתוֹ וְיַד כָּל הָעָם בָּאַחֲרֹנָה וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ: דברים יז ז
6. לֹא תָגֵעַ בּוֹ יָד כִּי סָקוֹל יִסָּקֵל אוֹ יָרֹה יִיָּרֶה אִם בְּהֵמָה אִם אִישׁ לֹא יִחְיֶה בְּמִשֹׁךְ הַיֹּבֵל הֵמָּה יַעֲלוּ בָהָר: שמות יט יג

לעזי רש"י

טורנצי"ן [טרונצו"ן]. קָטֵע.

רבינו חננאל

האיש מכסין אותו מלפניו והאשה מלפניה ומאחריה דברי ר' יהודה וחכ"א אין האשה נסקלת ערומה ואקשי' למימרא מאי דר' יהודה לא חייש להרהורא ורבנן חיישי להרהורא והא בענין סוטה איפכא שמענא להו דתנן וכהן אוחז בבגדיה אם נקרעו נקרעו אם נפרמו נפרמו עד שהוא מגלה את לבה כולה ר' יהודה אומר אם היה לבה נאה לא היה מגלהו כו' ושני רבא התם בענין סוטה חיישי' שמא תצא מב"ד זכאה ויתגרו בה פרחי כהונה כו' שאר השמועה פשוטה היא: [**מתני'**] בית הסקילה היה גבוה שתי קומות כו' תנא וקומה שלו הרי כאן שלש איני והא תנן בפרק שור שנגח מה בור שהוא כדי להמית עד עשרה טפחים אף כל שהוא כדי להמית עד עשרה טפחים הנה י' טפחים דיי כדי להמית ופירק רב נחמן בענין להמיתו במהרה כדי שלא יצטער לפיכך מגביהין אותו ג' קומות ואם תאמר אי הכי ליגבהיה טפי חיישינן שמא תיבקע כרסו ויצאו בני מעיו לחוץ ויבא לידי ניוול. ירושלמי פריקי בין הנסקל לנופל הכי אינו

דומה נופל מדעת לנופל שלא מדעת משמיה דר' יאשיה אמרי אינון דחבטין תורא בחייליה אין בו משום ריסוק אברים קומי ר' פינחס חבטו תורא בחייליה אמר לון בחייכון שרוני שרוניה וקם וערק אמר ברוך שבחר בחכמים ובדבריהם שאמרו אילין דחבטין תורא בחייליה אין בו משום ריסוק אברים: **ומניין** שטענו סקילה שנאמר סקול יסקל ומניין שטענו דחייה שנאמר ירה יירה סקול יסקל זו סקילה ירה יירה זו דחייה ומניין שטענו ב' דחיות ת"ל יירה. ת"ר מניין שאף לדורות כן שנאמר כי סקול יסקל או ירה יירה ואם לאו נוטל האבן

משום דהוי רוצח וגואל הדם שני כתובים הבאים כאחד. ולמאן דאמר מלמדין מיכא עיר הנדחת דדרשינן נפ׳ אלו מציאות (ב״מ דף לא:) מדכתיב הכה תכה ונסקלין נמי דנפ׳ מרבע מיתות (לקמן דף נג:) דרשינן מדכתיב מות יומתו דמיסס נס וא״מ בפרק אלו הנשרפין (לקמן דף עט:) דתנן חייבי מיתות שנתערבו זה בזה ידונו בקלה ואמר בגמרא [1] שמע מינה מותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל והיכי דייק מינה דשאני התם דמיתתם בכל מיתות שיכול כיון דחייב מיתה וי״ל דדייק מדקתני כל חייבי מיתות אפי׳ הכי דלא דרשי הכי אי נמי [2] בורח שאני:

אין לו בהן יד. וכגון שנקטעה משנזקק לטומאה דאי קודם לכן הא אפילו שמואל דבעי קרא דכתיב מודה בעדים גידמים כדאמר לעיל ויש תימה היכי דייק מהכא דבעי קרא דכתיב דילמא שאני [3] (התם) דכתיב תהיה דדרשינן [4] מיניה לעבד כל מילי:

רבי אליעזר אומר נותן על מקומו. הן מתניתין מיתניא איפכא נפ׳ ג׳ מינין (גיר מו:) בסופו ורבים כיולא בהן בהיא שמעתתא גופא פלוגתא דב״ש וב״ה דגזיר ממורט מיתניא איפכא נפ׳ הוליאו לו (יומא דף פא: וסס) וכן בהיא פירקא (גיר דף לח:) פלוגתא דאביי ורבא דזג ומרגן איפכא [נפסחים] (דף מא:) ופלוגתא דאביי ורבא בילדים שאין מוכיחות נפ׳ בתרא דגזיר (ד׳ סב. וסס) איפכא נפ״ק דנדרים (ד׳ ה:) ופלוגתא דרבה ורב מסדא נפ״ק דבכורות (ד׳ ג. וסס) דטריפה היא איפכא נפ״ק דתמורה (ד׳ יא. וסס) [5]: השתא

ת״ל [6] סקל יסקל: ואם לאו עד השני נוטל את האבן: נוטל והתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר [7] אבן היתה שם משוי שני בני אדם נוטלה ונותנה על לבו אם מת בה יצא וליטעמיך תיקשי לך היא גופא משוי שני בני אדם נוטלה ונותנה על לבו אלא [8] דמדלי לה בהדי חבריה ושדי לה איהו כי היכי דתיתי מרזיא: ואם לאו רגימתו כו׳: והתניא מעולם לא שנה בה אדם מי קאמינא דעביד דאי מיצריך קאמינא אמר מר אבן היתה כו׳ והתניא [9] אחת אבן שנסקל בה ואחת עץ שנתלה עליו ואחד סייף שנהרג בו ואחד סודר שנחנק בו כולן נקברין עמו לא צריכא דמתקני ומייתי אחריני חלופייהו נקברין עמו והתניא [10] אין נקברין עמו אמר רב פפא מאי עמו [11] עמו בתפיסתו אמר שמואל [12] נקטעה יד העדים פטור מאי טעמא דבעינא [13] יד העדים תהיה בו בראשונה וליכא אלא מעתה עדים גידמין דמעיקרא הכי נמי דפסילי שאני התם [14] דאמר קרא יד העדים שהיתה כבר מיתיבי [15] כל מקום שיעידוהו שנים ויאמרו מעידין אנו באיש פלוני שנגמר דינו בב״ד פלוני ופלוני ופלוני עדיו הרי זה יהרג תרגמא שמואל בהן הן עדיו ומי בעינן קרא כדכתיב [16] והתניא [2] מות יומת המכה רוצח הוא אין לי אלא במיתה הכתובה בו [17] מנין שאם אי אתה יכול להמיתו במיתה הכתובה בו שאתה ממיתו בכל מיתה שאתה יכול להמיתו ת״ל מות יומת המכה מכל מקום [18] שאני התם דאמר קרא מות יומת וליגמר מיניה משום דהוה רוצח וגואל הדם שני כתובין הבאין כאחד וכל שני כתובין הבאין כאחד [19] אין מלמדין רוצח הא דאמרן גואל הדם מאי היא דתניא [2] גואל הדם יומית את הרוצח [19] מצוה בגואל הדם ומניין שאם אין לו גואל שב״ד מעמידין לו גואל שנאמר [2] בפגעו בו מכל מקום א״ל מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי [20] ומי לא בעינן קרא כדכתיב והתנן [21] היה אחד מהן גידם או אילם או חיגר או סומא או חרש אינו נעשה בן סורר ומורה שנאמר [3] ותפשו בו ולא גידמין [3] והוציאו אותו ולא חיגרין [4] ואמרו ולא אילמין בננו זה ולא סומין איננו שומע בקולנו ולא חרשין מאי טעמא לאו משום [22] דבעינן קרא כדכתיב לא שאני התם דכוליה קרא יתירא הוא ת״ש [23] אין לה רחוב אין נעשית עיר הנדחת דברי רבי ישמעאל ר׳ עקיבא אומר אין לה רחוב עושין לה רחוב עד כאן לא פליגי אלא דמר סבר רחובה דמעיקרא בעינן ומר סבר רחובה דהשתא נמי כדמעיקרא דמי אבל דב״ע בעינן קרא כדכתיב תנאי היא [24] דתנן אין לו בהן יד בהן רגל אזן ימנית אין לו טהרה עולמית רבי אליעזר אומר נותן על מקומו ויוצא רבי שמעון אומר [25] נותן על שמאלו ויוצא: **מתני׳** כל הנסקלין נתלין דברי רבי אליעזר וחכ״א [26] אינו נתלה אלא המגדף והעובד ע״ז האיש תולין אותו פניו כלפי העם והאשה פניה כלפי העץ דברי רבי אליעזר וחכ״א [27] האיש נתלה ואין האשה נתלית אמר [28] (להן) רבי אליעזר והלא [29] שמעון בן שטח תלה נשים באשקלון אמרו לו שמונים נשים תלה [30] ואין דנין שנים ביום אחד: **גמ׳** ת״ר [5] והומת ותלית יכול כל המומתין נתלין ת״ל [6] כי קללת אלהים תלוי מה מקלל זה שבסקילה אף כל שבסקילה דברי רבי אליעזר וחכ״א מה מקלל זה שכפר בעיקר אף כל שכפר בעיקר במאי קא מיפלגי רבנן דרשי כללי ופרטי רבי אליעזר דריש ריבויי ומיעוטי רבנן דרשי כללי ופרטי והומת ותלית כלל כי קללת פרט אי הוו מקרבי להדדי אמרינן אין בכלל אלא מה שבפרט [31] הני אין מידי אחרינא לא השתא מיעוטו במקום שמתחילה היה משמע כל דבר ובא המיעוט ומיעט משמעו שלא תאמר הכל במשמע אלא כגון זה הכתוב אחרי והדומין לו: אהני

תלמוד לומר סקול יסקל. לשון עתיד ולא כתב כי סקל סקל או יהרה יהרה: **ושדי ליה איהו.** מד מינייהו: **דתיתי מרזיא.** מכח גדול דשניים אין יכולין לכוון כחם להשליך כאחד כשזה משליך זה מעבכו אבל היחידי משליך בכח: **היסה.** משמע כל הימים היתה לכך והא נקברת עמו: **כולם נקבריס עמו.** מקבור תקברנו [דברים כא] יחיד נקבר לן לקמן בפירקא (דף מו:): **כתפיסתו.** בתוך מרבע אמות אבל לא נקברו עמו ממש: **גידמין הכי נמי דפסילי.** ואם כן נימא עדים גידמין פסולין למה לי דנקט נקטעה לאחר מכאן: **יד העדים.** יד שהיתה להם מהיה בשעת מיתה אבל גידמין מעיקרא לא משמעמנו מיניה דזו היא יד שלהם: **הרי זה יהרג.** ואע״פ שאין כאן יד עדים הראשונים. אלמא לא בעי קרא דכתיב דלאו דוקא איכתיב אלא למצוה בעלמא: **בהן הן עדיו.** כגון דהכי שנים המעידים עליו שנגמר דינו בבית דין הן הן עדים שהעידו עליו מתחילה ומתחייב על פיהם: **אין לי.** אי לא כתיב אלא יומת: **אלא מיתה הכתובה בו.** סייף כדיליף לקמן [בד׳ מיתות] (ד׳ נב:): **מות יומת.** ריבויא הוא: **משום דהוי רוצח.** הגידון בבית דין: **וגואל הדם.** כלומר מיתה שגואל הדם ממיתו לרוצח שוגג שיצא חוץ לעיר מקלטו שני כתובין הבאים כאחד כו׳: **היה אחד מהן גידם.** אביו או אמו של סורר ומורה: **בננו זה.** משמע שרואין אותו: **ולא חרשין.** שאינן שומעין מה שמשיב להם ואינן יודעין אם שמע אוכמתם אם לאו: **כולי קרא יתירא הוא.** דהוה ליה למיכתב והוליאוהו אל שער העיר ההיא וסקלוהו כדכתיב בכל אשר נסקלין ואו לא מידי כל אורך דברים זה למה: רבי אליעזר לא בעי קרא כדכתיב וכן ר״ש: **מתני׳ אלא מגדף.** מברך את השם. וגגמרא מפרש טעם: **אין דנין שנים ביום א׳.** בב״ד ג׳ משום דלא מצו להפוכי בזכותיה דכל חד וחד צריך לבקש רחיות למיתה זו ולמיתה זו. וגגמרא [מו.] מפרש דבשתי עבירות קאמר דאין רחיומיהן שוות ומעמון בן שטח שעה הוצרכה לכך שהיו בנות ישראל פרוצות בכשפים ועשה סייג לשעה ותלאן לפרסומא למילתא ודן את כולם ביום אחד מפני קרוביהם שלא יתקשרו להילון: **גמ׳ כי קללת אלהים.** מפני שבירך את השם נתלה והעובדים והשניים אומרים מפני מה זה תלוי מפני שבירך את השם וגגאי הדבר כלפי מעלה להיזכר: **מה מקלל בסקילה.** ותלה דכתיב ביה ותלית אף כל שבסקילה נתלה: **אף כל שכפר בעיקר.** אין לך לרבות אלא העובד ע״ז: **דרשי כללי ופרטי.** דורשין את התורה בכלל ופרט כל מקום שסתם ואח״כ פירש דורשין את האחרון בפרט: **ורבי אליעזר דורשו במיעוט.** ויש מילוק בין זה לזה פרט היינו פירוש הכלל ואין בכלל אלא מה שבפרט ואפילו הדומה לפרט אין מתרבה מן הכלל אבל הדורשו במיעוט לא עקר את הכלל ממקומו אלא אינון שומע בקולנו כתיב, ואיכא להפוכי בזכותיה דבשעת הקול דמלדש דבשעת הקול

עין משפט נר מצוה

יז א ב מיי׳ פט״ו מהל׳ סנהדרין הלכה ח סמג עשין קפ:
יח ג ד מיי׳ שם הל״ט:
יט ה ו מיי׳ שם פי״ד הלכה מ:
כ ז מיי׳ שם פי״ג הל״ז:
כא ח מיי׳ שם פי״ד הלכה מ:
כב ט מיי׳ שם ופי״ג שם הלכה ז:
י ומיי׳ פ״ח מהל׳ רוצח הלכה כז:
כג כ מיי׳ פ״ט מהלכות ממזרים כפרה הל״ח סמג עשין רכ״ח:
כד ל מ מיי׳ פט״ו מהל׳ סנהדרין הלכה ו סמג עשין קג:
כה נ מיי׳ שם פכ״ד הל״ד סמג לאוין רס:
כו ס מיי׳ שם פי״ד הל״י:

רבינו חננאל

ונותנה על לבו איני והתניא אבן היתה שם משוי שני בני אדם כו׳ ופרקי׳ דמדליה חבריה בהדיה ושביק ליה לאבנא בידיה ושדי לה איהו עליה כי היכי דתיתי מרזיא פי׳ מכח כלומר מגביהין אותה שניהן למעלה ומניחה האחד ביד חבירו וכיון שאין בו כח להורידה מיד משתרבבת מידו ובאה עליו בכח: **תנא** מעולם לא הוצרכו לסקלו באבן שניה וכיון שהיו סוקלין אותו באבן ההיא היא היתה נקברת עמו והיו מתקנין אבנים אחרות ומתקנות תחתיה. דתנן אחד אבן שנסקל בו ואחד עץ שנתלה בו ואחד סייף שנהרג בו ואחד סודר שנחנק בו כולן נקברין עמו לא עמו ממש אלא עמו בתפיסתו פי׳ בד׳ אמות דיליה כדגרס׳ מת תופס ד׳ אמות: **אמר** שמואל נקטעה יד העדים אחר שהעידו פטור ההורג דבעינן יד העדים תהיה בו וליכא אבל אם היו העדים גידמין מעיקרא מקטיל ושני הכא דנקטעה משום דכתיב יד העדים ודייקינן יד שהיתה כבר אבל אם לא היתה כבר לא חיישינן לה איני דבעינן יד העדים ממש והתניא כל מקום שיעידו שנים כי בבית דינו של פלוני נגמר דינו של פלוני ופלוני ופלוני עדיו יהרג ותרגם׳ שמואל בהן הן עדיו כלומר אנו הענו עליו ועל פינו נגמר דינו והנה אנחנו והנה ידינו איני דאיתא הא דשמואל דאמר בעינן קרא כדכתיב והא כתיב ברוצח מות יומת הרוצח ומיתתו בסייף וקי״ל כי אם עומד במקום שאין אדם יכול להורגו בסייף שהורגין אותו בחצים או באבנים באיזו מיתה שיכולין להמיתו ולמה לא קאמר כיון שאין יכול להורגו בסייף פטור הוא ושנינן שאני התם דרבי קרא מות יומת המכה מכל מקום. וליגמר שמואל מיניה בשנקטעה יד העדים. ודחי׳ משום דהוי רוצח וגואל הדם שני כתובין הבאין כאחד רוצח הא דאמרן מות יומת המכה מכל מקום גואל הדם כתיב הוא ימית את הרוצח. ואם אין לו גואל ב״ד מעמידין לו גואל דהם שנאמר בפגעו בו מכל מקום כלומר הפוגע הורגו ואע״פ שאינו גואל הדם אלא במקום גואל הדם ואקשי׳ למא״ד (ומי) [דלא] בעינן קרא כדכתיב ולא התנן בבן סורר ומורה ותפשו בו ולא גידמין והוציאו אותו ולא חיגרין כו׳ ודתנן שאני התם דכוליה קרא יתירא הוא ותוב אקשינן מרחוב דעיר הנדחת דכולי עלמא בעינן קרא כדכתיב ודחינן תנאי ניהו דתנן בנגעים פרק אחרון אין לו בהן יד בהן רגל אזן ימנית אין לו טהרה עולמית ר׳ אליעזר אומר נותן על מקומו ויוצא ר׳ שמעון אומר נותן על של שמאל ויוצא. תנא קמא סבר בעינן קרא כדכתיב ור׳ אליעזר ור׳ שמעון לא בעו קרא [כדכתיב]: **כל** הנסקלין נתלין כו׳ ת״ר והומת ותלית יכול יהו כל הנסקלין נתלין כו׳ רבנן דרשי התורה בכלל ופרט כתיב כי יהיה באיש חטא משפט מות והומת ותלית אותו על עץ כלל כל מומת בא בפסוק של אחריו ופרט כי קללת אלהים תלוי וזהו המקלל ואם היה הפרט קרוב לכלל היינו דנין אותו אין בכלל אלא מה קאמרי דלא שמע, דהאי קרא יתירא הוא כוליה כדאמר בגמ׳ (לקמן עא.). **רחובה דמעיקרא בעינן.** רחובה שהיה לה מתחלה ולא שעושין לה רחוב עכשיו (לקמן קיב.). **אין לו.** למצוה, **בהן יד כו׳** אין לו טהרה עולמית. לפי שאין יכול לקיים בו מתן דס ושמן על כוהן יד (גיר מו.) דבעינן קרא כדכתיב (יומא פא. לקמן פח.).

מסורת הש״ס

א) [נ״ל סקל יסקל מו יהרה יהיה כך נוסחת הילקוט], ב) [ע״ז סב:], ג) [תוספ׳ פ״טן], ד) מכות ז. גיטין סח: כט., ה) ס״מ לא: לקמן נג. ודף עב:, ו) [קידושין כד. וש״ן], ז) [מכות יב.], ח) [עי׳ תוס׳ סוטה כו. ד״ה דכתיב וכו׳], ט) לקמן עא., י) [לקמן עא.], כ) לקמן קיב., ל) לקמן פח. גיר מו: ע״ז יומא פא: נגעים פי״ד משנה ט, מ) [במשנה דנגעים איתא אם נתן על של שמאל יצא], נ) סוטה כב., ס) [נ״ל להסן], ע) נ״ל הא׳, פ) [דף פ:], צ) עי׳ מהר״ש, ק) [נ״ל הכא], ר) [מנחות ה. ודף יט.], ש) [וע״ע תוס׳ מנחות נח: ד״ה ואיכא דאמרי].

תורה אור השלם

1. יד הָעֵדִים תִּהְיֶה בּוֹ בָּרִאשֹׁנָה לַהֲמִיתוֹ וְיַד כָּל הָעָם בָּאַחֲרֹנָה וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ:

דברים יז ז

2. אוֹ בְּאִיבָה הִכֶּהוּ בְיָדוֹ וַיָּמֹת מוֹת יוּמַת הַמַּכֶּה רֹצֵחַ הוּא גֹאֵל הַדָּם יָמִית אֶת הָרֹצֵחַ בִּפְגֹעוֹ בוֹ הוּא יְמִיתֶנּוּ: במדבר לה יט

3. וְתָפְשׁוּ בוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ וְהוֹצִיאוּ אֹתוֹ אֶל זִקְנֵי עִירוֹ וְאֶל שַׁעַר מְקֹמוֹ:

דברים כא יט

4. וְאָמְרוּ אֶל זִקְנֵי עִירוֹ בְּנֵנוּ זֶה סוֹרֵר וּמֹרֶה אֵינֶנּוּ שֹׁמֵעַ בְּקֹלֵנוּ זוֹלֵל וְסֹבֵא:

דברים כא כ

5. וְכִי יִהְיֶה בְאִישׁ חֵטְא מִשְׁפַּט מָוֶת וְהוּמַת וְתָלִיתָ אֹתוֹ עַל עֵץ:

דברים כא כב

6. לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ כִּי קָבוֹר תִּקְבְּרֶנּוּ בַּיּוֹם הַהוּא כִּי קִלְלַת אֱלֹהִים תָּלוּי וְלֹא תְטַמֵּא אֶת אַדְמָתְךָ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה:

דברים כא כג

מוסף רש״י

כולן נקברין עמו. דכתיב לא תלין נבלתו על העץ כי קבור תקברנו, אף העץ במשמע, והכי אמרינן בפרק גנמר הדין (לקמן מו:) עץ שומע אני בין תלוש בין מחובר, ת״ל כי קבור תקברנו מי שאינו מחובר אלא קבורה, יצא זה שמחובר קבורה ותלישה (ע״ז סב:). **שאם אי אתה יכול להמיתו במיתה הכתובה בו.** והייגו סייף, כגון שהיה בספינה ובורח ואתה יכול לרוקן בו חץ או לטוינעו (ב״ח לא.) כגון שהיה מכשף או שהיה לו נהר מפסיק ואתה יכול לירות בו חץ או אבן (לקמן עב.). **וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין.** מלגא כתיב אחד וגגמור כולהו מיניה (קדושין כד:). **גידם.** ידו קטועה (לקמן עא.). **חרשין.** אינן יודעין אם קבל הדיינים אם לא, שאם אמר להם איני מקבל, אינן שומעין לו, ואע״פ שרואין שאין מקיים מצותן, מיהו איננו שומע בקולנו כתיב, ואיכא להפוכי בזכותיה דבשעת הקול

אהני לרבויי עכו"ס. הך הרחקה שהרחיקם זה מזה למימרא דאין דנין אותו בכלל ופרט אהני לרבויי עכו"ס הואיל ודמיא לפרטא בכל מילי שכופר בעיקר כמותו: **כי קללה.** מיעט את הרבוי ולימדך שלא תרבה בו את הכל אלא זה והדומה לו וכי דרשינן הכי היכא דמיקרבן להדדי אבל היכא דרחקן זה מזה אהני דלא תמעטיה בהאי מיעוטא כשאר מיעוטין אלא מידי דלא דמי ליה במידי כגון שאר מיתות ב"ד אבל שאר נסקלין דדמו ליה מיהת דנסקילה כמותן לא תמעט מיניה ומהכא תיפשוט לך בכל דוכתא דאיכא כלל ופרט וכלל דמאן דדריש ליה בכללי ופרטי אינו מרבה אלא כעין הפרט ומאן דדריש ליה בריבוי ומיעוט אמרינן ריבה הכל ולא מיעט אלא דבר אחד משום טעמא דפריש"ת לעיל[ג]) הוא דפרט לשון פירוש הלכך כלל ופרט וכלל אי אתה דן להביא ע"י הכלל האחרון אלא כעין הפרט שאילמלא לא בא כלל האחרון הייתי אומר הפרט הוא פירושו של כלל ואין בכלל אלא מה שנפרט ואפי' הדומה לו לא תלמוד ממנו אלא סתם ואח"כ פירש ובא ללמדך שאין בסתם אלא הפירוש הלכך כי אתא כללא בתרא אהני לרבויי כעין הפרט ותו לא ומאן דדריש ליה בריבוי ומיעוטי אמר לך המיעוט אינו פירושו של סתם אלא מיעט ריבוא שלא יהא הכל במשמע ואי נמי לא אתא כללא בתרא הייתי שומע מן המיעוט כל הדומין למיעוט אלא בא המיעוט למעט אלא מאי דלא דמי ליה הלכך כי חזר וריבה ריבה הכל ולא מתמעט מן המיעוט אלא דבר אחר[ד]) שלא תרגמה בו שום רמז דומה ע)לפרט: **ורבי אליעזר.** אמר לך האי אותו דתנייא נמי אותו בלא כסותו אשמעינן ולא למעוטי אשה: **למעוטי בן סורר ומורה.** דאע"ג דנסקילה אתא קרא למעוטי דכתיב איש ובן סורר ומורה לא הוי איש דאם היה ראוי להוליד לא היה נידון דכתיב (דברים כא) בן: **מאי טעמא.** כלומר היכי משמע מייה ריבוי: **בן סורר ומורה.** לא מצא כדתנן בפ' בן סורר ומורה (לקמן דף עב.) וכי מפני שאכל זה תרטימר בשר ושתה חצי לוג יין אמרה תורה יסקל אלא הגיעה תורה לסוף דעתו סופו מגמר נכסי אביו ומבקש לימודו ואינו מולא ועומד בפרשת דרכים ומלסטם את הברייות כו': **ואין מיעוט אחר מיעוט כו'.** כלומר מדה היא בתורה: **מיהא אחת דינין.** דטעמא משום דלא אפשר לעיוני בתרוייהו הוא: **מיהא אחת כעין שתי מיתות.** כגון שתי עבירות שאין דומות והן מיתה אחת כגון שבת וע"ז וכ"ש שתי מיתות ממש: **אבל מיהא אחת ועבירה אחת.** כגון שתיהן בחילול שבת שתיהן בעבירה המאורסה דנין. ושמוניס נשים נאו אחת היו לאיכא בתוב ואיכא בידעוני והכתוב חלקן בשתים ושמעון בן שטח לגורך שעה עשה: **ואפי' נואף ונואפת.** דמיתה ועבירה אחת: **תרגמא רב חסדא.** להא דרב אדא: **בבא כהן.** אחרוסה או נשואה: **וכועלה.** דהיא בשריפה אבל בועלה נידון כשאר בועל בת ישראל דבועל אחרוסה בסקילה ובועל נשואה בחנק דכתיב (ויקרא כא) היא בת תשרף היא ולא בועלה היא ולא זוממיה: **או בבא כהן וזוממי זוממיה.** שהיא והן נהרגין ולא במיתה אחת דהיא בשריפה והן במיתת הבועל כגון באו עדים והחיבום מיתת הבועל ולא מיתתה דכתיב (דברים יט) כאשר זמם לעשות לאחיו ולא לאחותו כדאמר בגאלו הן המתנקין (לקמן דף 5.) ובאו שנים אחרים והזימו המזימים נמצאת היא חייבת שריפה ע"פ הראשונים והמזימים את הראשונים בחנק שהיו באין למייבן בה והיינו מיתת הבועל: **שמעתי.** מרבותי: **שב"ד.** מותרין להיות מכין מלקות ועונשין עונש של מיתה שלא מן התורה: **ולא.** שיתכוונו לעבור על ד"ת לבוד מלבם חיוב מיתה לשאינו חייב אלא מפני צורך השעה: **לעשות סייג.** גדר: **לא שראוי לכך.** דשמות בעלמא הוא מדרבנן: **אלא שהשעה צריכה לכך.** מפני שהיו פרוצים בעבירות שהיו רואין לוחצן של ישראל שהיונים הם גוזרים עליהם גזירות והיו מצות בזויות בעיניהם: **העיח.** בא עליה: **אחת האמה.** מקום גלוי: **מתני' משקעין.** טוענין: **והעץ יוצא.** ממנה כמין יתד הוא ענף יוצא מן הקורה סמוך לראשה: **ומקיף.** סומך לו זו אצל זו כמו (חולין דף ז.) שלא מן המוקף סמוך וכמו מקפת וקורא לה שם (עבודה זרה יח ס"ד מ"ב) לשון קירוב: **וחולה אותו.** בידו[ה]): **מוטה על הכותל.** לא היתה נעוצה בארץ אלא ראשה אחד על הארץ וראשה אחד סמוך על הכותל: **שם שמים מתחלל.** שמזכירין שזה בירכו: **שאדם מצטער.** שפורעות בה עליו בעונו: **מה לשון אומרת.** בחיה לשון היא קובלת ומתגודדת עליו: **קלני מראשי.** כמו שהאדם שיגע ועיף אומר ראשי כבד עלי וזרועי כבד עלי. והיינו קללת קל לית אני איני קל [ע"ב] : **ולא זו בלבד.** בלא תעשה אלא כל מתיה הנגמן בלא תעשה הוא כדיליף בברייתא [שם] מדיבויא דתקברנו: **ולא היו קוברין אותו בקברות אבותיו.** לפי שאין קוברין רשע אצל צדיק כך מפרש לה בגמ' [מז.] : **שתי קברות.** בגמ' [שם] מפרש טעמא דהלכה למשה מסיני שנים ולא אחד: **נטעכל הכשר.** כבר נתכפר במיתתו ובזיונו מלקטין את העצמות וקוברין בקברות אבותיו: ולא

השתא דמרחקי מהדדי אהני לרבויי עבודת כוכבים דדמי ליה בכל מילי ור' אליעזר דריש ריבויי ומיעוטי והומת ותלית רבוי כי קללת מיעוט אי הוו מקרבי להדדי לא הוו מרבינן אלא עבודת כוכבי' דדמי לה בכל מילי השתא דמרחקי מהדדי אהני לרבויי שאר הנסקלין: **האיש** [ב]תולין וכו': מ"ט דרבנן [ג]אמר קרא [1]ותלית אותו ולא אותה ור' אליעזר אותו בלא כסותו ורבנן אין הכי נמי אלא אמר קרא [1]וכי יהיה באיש חטא איש ולא אשה ור' אליעזר האי וכי יהיה באיש מאי דריש ביה אמר ריש לקיש ההוא למעוטי בן סורר ומורה והתניא בן סורר ומורה נסקל ונתלה דברי ר' אליעזר אלא אמר רב נחמן בר יצחק לרבות בן סורר ומורה מאי טעמא דאמר קרא וכי יהיה באיש חטא איש ולא בן חטא מי שעל חטאו נהרג יצא בן סורר ומורה שעל שום סופו נהרג הוי מיעוט אחר מיעוט [ד]ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות: אמר להן רבי אליעזר והלא שמעון בן שטח תלה נשים כו': [ה]אמר רב חסדא לא שנו אלא בשתי מיתות אבל במיתה אחת דנין והא מעשה דשמעון בן שטח דמיתה אחת הואי וקא אמרו ליה דאין דנין אלא אי איתמר הכי איתמר לא שנו אלא במיתה אחת כעין שתי מיתות והיכי דמי כגון שתי עבירות [א]אבל במיתה אחת ועבירה אחת דנין מתיב רב אדא בר אהבה [ב]אין דנין שנים ביום אחד ואפילו בנואף ונואפת תרגמא רב חסדא [ג]בבת כהן ובועלה [ד]או בבת כהן וזוממי זוממיה (ו) [ו]תניא ר"א בן יעקב אומר [ז]שמעתי שבית דין מכין ועונשין שלא מן התורה ולא לעבור על דברי תורה אלא כדי לעשות סייג לתורה ומעשה באחד שרכב על סוס בשבת בימי יונים והביאוהו לבית דין וסקלוהו לא מפני שראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך שוב מעשה באדם אחד שהטיח את אשתו תחת התאנה והביאוהו לבית דין והלקוהו לא מפני שראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך: **מתני'** [ד]כיצד תולין אותו משקעין את הקורה בארץ והעץ יוצא [ז] ומקיף שתי ידיו זו על גב זו ותולה אותו רבי יוסי אומר הקורה מוטה על הכותל ותולה אותו כדרך שהטבחין עושין ומתירין אותו מיד [ח]ואם לן עובר עליו בלא תעשה שנאמר [2]לא תלין נבלתו על העץ כי קבר תקברנו כי קללת אלהים תלוי וגו' כלומר מפני מה זה תלוי מפני שבירך את השם ונמצא שם שמים מתחלל [ט] אמר רבי מאיר בשעה שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת [ט] קלני מראשי קלני מזרועי אם כן המקום מצטער על דמן של רשעים שנשפך קל וחומר על דמן של צדיקים ולא זו [י]בלבד אמרו אלא [יא]כל המלין את מתו עובר בלא תעשה [יב]הלינהו לכבודו להביא לו ארון ותכריכים אינו עובר עליו [יג]ולא היו קוברין אותו בקברות אבותיו אלא [יד]שתי בתי קברות היו מתוקנין לבית דין אחת לנהרגין ולנחנקין ואחת לנסקלין ולנשרפין נתעכל הבשר מלקטין את העצמות וקוברין אותן במקומן [טו] [טז]והקרובים באים ושואלים בשלום הדיינין ובשלום העדים כלומר שאין בלבנו עליכם שדין אמת דנתם ולא

מסורת הש"ס

ג) ל"ל נמלה. רש"ל, ב) [פוטה כג:], ג) [ויומא מג. וש"נ], ד) [עיל לה., ה) [תוספתא פ"ו ע"ש ותוספתא דנגעים פרק ו ע"ש], ו) ירושלמי 5.:, ז) [בפדר המשנה כמיכולן], ח) [בפדר המשנה ל"ג מלת אמרון], ט) [לקמן מז.], י) [ירושלמי מז:], יא) [שבועות פ"ב], יב) [מה: ד"ה ורבין], יג) [נזיר פ"ו: אחדן], יד) נ"ל למעיוט], טו) [בילקוט רש"ש], טז) [וע"ע תוס' ב"ק פה. ד"ה כלל ותוס' מנחות נה: ד"ה כלל ותוספות פסחים ו: ד"ה אבל],

גליון הש"ם

גמ' או בבת כהן וזוממי זוממיה. עיין מכות דף ג ע"א תוס' ד"ה זוממי:

הגהות הב"ח

(א) גמ' בבת כהן וזוממי זוממיה. נ"ב עי' במכות ד"ב ע"א תוס' ד"ה זוממי בת כהן וכו' דהיינו היכא דליכא דין מיתה בנועל: (ב) תוס' ד"ה השתא וכו' והא דלמרינן. נ"ב בב"ק דף פ"ה ע"ש:

מוסף רש"י

אלא בשתי מיתות. הוא דאין דנין, לפי שאין זו דומה לזו וצריך למלות טעם לדבריהם כאן וכאן ואתי לאקלקולי שאם לא יתפשו בכל הצורך, אבל במיתה אחת, ועבירה אחת, דנין (לעיל לה.). שרכב על סוס בשבת. ואלו הן משוס שבת לא עונין באילן ולא ריוכנין על גבי בהמה (רבמות צ: ע"פ ביצה לו:). וסקלוהו. ממלגל שבת גמור (שם). שהשעה צריכה לכך. היתה עת לה והיו פרוצין בעבירות (שם). קלני מראשי קלני מזרועי. כי קללת אלהים תלוי, קל לית, אינו קל, ולשנה מעליא מיה הדבר כלפי מעלה, קלני מזרועי, כבד אני מזרועי שלרמי זה שמת בעונו (חגיגה מז:). אחת לנהרגין ולנחנקין. שאין מיתתן חמורה ואינם רשעים כל כך, ואחת לנסקלין ולנשרפין. שהרשיעו בעבירות חמורות (יבמות מז:).

רבינו חננאל

שבפרט מקלל לבדו אין זולתו לא וכיון דמרחקי הפרט מן הכלל אהני לרבוי עובד עבודה זרה כי נחלה דדמי ליה למקלל בכל דבר ששניהן כופרין הן בעיקר ושניהן בסקילה ור' אליעזר היה דורש התורה רבויי ומעוטי והומת ותלית ריבה כל מומת לחלייה כי קללת אלהים תלוי מיעט כל מומת מלהתלות אלא המקלל בלבד ואי הוה ריבוי בהדי מיעוט בקרוב הוה ממעטי כל מומתין מתליה וזולתי עובד ע"ז דדמי ליה בכל מילי. השתא דמרחקי אהני ריחוקייהו לרבויי שאר הנסקלין: **האיש** נחלה ולא האשה נחלית שנאמר וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת ותלית אותו על עץ ור' אליעזר דרש הכי כי יהיה באיש חטא איש ולא בן למעוטי בן סורר ומורה חטא מי שעל חטאו נהרג למעוטי בן סורר ומורה שעל סופו נהרג בענין בן סורר ומורה הוי מיעוט אחר מיעוט לרבות ומרבה בן סורר ומורה להתלות. אמר ר' אליעזר מעשה בשמעון בן שטח שתלה נשים באשקלון אמרו לו משם ראיה והלא אין דנין שנים ביום אחד והוא דן שמונים ביום אחד אמר רב חסדא לא

השתא דמרחקי מהדדי. והא דאמרי' (ג) מנחות (נה:) כלל ופרט המרוחקין זה מזה אין דנין אותו בכלל ופרט לאו דאין דנין כלל אלא דנין בכלל ופרט ואהני לרבויי מידי כי הכא דאהני לרבויי עכו"ס[ד]: **אותו** בלא כסותו. ואף על גב דמשעת סקילה היה ערום ס"ד שילבישוהו בשעת תלייה: **שתי** עבירות. ומעשה דשמעון בן שטח יש בעלת אוד וידעוני ויש מוכר חבר ושאר מכשפות: תלישה

תורה אור השלם

1. וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת ותליתו אתו על עץ: דברים כא כב
2. לא תלין נבלתו על העץ כי קבור תקברנו ביום ההוא כי קללת אלהים תלוי ולא תטמא את אדמתך אשר יי אלהיך נתן לך נחלה: דברים כא כג

רבינו חננאל (המשך)

שנו שאין דנין שנים ביום א' אלא במיתה אחת כעין שתי מיתות והוא כגון זכר ונערה מאורסה שהן שתי עבירות ואע"פ ששניהן במיתה אחת בסקילה כיון ששתי עבירות הן אין דנין אותן אבל במיתה אחת ועבירה אחת כגון עשרה באו על עשרה זכרים דנין אותן כולן ביום אחד ומותיב עליה רב אדא בר אהבה אין דנין ביום אחד אפי' נואף ונואפת ופריק רב חסדא בבת כהן [ה]ואשת ישראל ובועלה שהיא בשריפה ובועלה בחנק או בת כהן וזוממי זוממיה פי' כגון שהעידו שזינתה ונתחייבה שריפה באו עדים והזימום נהרגין הזוממין והיא ניצולת באו אחרים והעידו המזימין ונמצאו הראשונים שהעידו כי זינתה עדי אמת ונתחייבה היא והמזימין לראשונים מיתה היא בשריפה והן בחנק: **תניא** א"ר אלעזר שמעתי שב"ד מכין ועונשין שלא מן התורה לעשות סייג לתורה ומעשה באחד שרכב על סוס בשבת וסקלוהו ב"ד לא מפני שראוי לסוקלו אלא לעשות סייג שהשעה היתה צריכה לכך. ותקח את (הבגד) [השק] ותטהו לה אל הצור (ש"ב כא) מלמד שהיתה מצדקת הדין ואומרת הצור תמים פעלו אמר בש"ר אושעיא גדול קדוש השם מחילול השם בחילול השם ג) כתיב והמה הומתו בימי קציר בתחילת קציר שעורים וכתיב מתחלת קציר עד נתך מים עליהם מן השמים וגו' שהוא מתחלת קציר שעורים מלמד שהיו תלויין מט"ז בניסן עד זמן הרביעה בי"ז במרחשוון והיו עוברים ושבים אומרים מפני מה

עין משפט נר מצוה

כז א ב מי' פי"ד מהל' סנהדרין הלכה י וסמג עשין קכ:
כח ג מי' פכ"ד מ סם הלכה ד סמג שם ולאוין רח טור שלמן ערוך חושן משפט סימן ג וכרב אלפס עוד בב"ק פ"ט דף לו. וכימות פ"י דף לב.]:
כט ד ה מי' פט"ו מהלכות סנהדרין הלכה ז סמג עשין קנ:
ל ו מי' שם הלכה ח ופ"ד מהלכות אבל הלכה ח סמג לאוין קצ טוש"ע יו"ד סימן שמ סעיף ג:
לא ז מי' פי"ד מהל' סנהדרין הלכה ט ופ"ט מהל' אבל הלכה ט סמג עשין קכ:
לב ח מי' פי"ג מהל' סנהדרין הלכה ו סמג עשין לח:

אלא בשתי מיתות. הוא דאין דנין, לפי שאין זו דומה לזו וצריך למלות טעם לדבריהם כאן וכאן ואתי לאקלקולי שאם לא יתפשו בכל הצורך, אבל במיתה אחת, ועבירה אחת, דנין (לעיל לה.). שרכב על סוס בשבת. ואלו הן משוס שבת לא עונין באילן ולא ריוכנין על גבי בהמה (רבמות צ: ע"פ ביצה לו:). וסקלוהו. ממלגל שבת גמור (שם). שהשעה צריכה לכך. היתה עת לה והיו פרוצין בעבירות (שם). קלני מראשי קלני מזרועי. כי קללת אלהים תלוי, קל לית, אינו קל, ולשנה מעליא מיה הדבר כלפי מעלה, קלני מזרועי, כבד אני מזרועי שלרמי זה שמת בעונו (חגיגה מז:). אחת לנהרגין ולנחנקין. שאין מיתתן חמורה ואינם רשעים כל כך, ואחת לנסקלין ולנשרפין. שהרשיעו בעבירות חמורות (יבמות מז:).

ג) [ב"ק פ"ט דף לב.]: ד) [ב"ק פ"ט דף לב.]: ה) [ב"ק פ"ט דף לב.]: ו) [ב"ק פ"ט דף לב.]: ז) [ב"ק פ"ט דף לב.]: ח) [ב"ק פ"ט דף לב.]: ט) [ב"ק פ"ט דף לב.]: י) [ב"ק פ"ט דף לב.]: יא) [ב"ק פ"ט דף לב.]: יב) [ב"ק פ"ט דף לב.]: יג) [ב"ק פ"ט דף לב.]: יד) [ב"ק פ"ט דף לב.]: טו) [ב"ק פ"ט דף לב.]: טז) [ב"ק פ"ט דף לב.]: